

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

srpen 2024

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

o nepěkné situaci v oblasti současné ochrany přírody na Slovensku, která vykristalizovala po minulých volbách, už jsme několikrát informovali (viz např. [č. 11/2023](#)). Nepíše se to snadno, ale některé temné vize se začínají naplňovat. Zástupci mysliveckých uskupení a dřevařského byznysu prorostlí nebo dosazení na klíčová

Z obsahu tohoto čísla:

Jaký je rozdíl mezi lhostejností a.....	2
Rybí farmy - slepá vývojová ulička.....	3
Pilotní projekt - pastva v ochranném.....	4
Ekošpeky - 11. Sáčky na psí exkrementy	5
Objevy detektiva Ledňáčka.....	6
Dlouhozobka chrastavcová.....	6
Večer s dokumentem - 126. díl.....	7
Pozvánky - srpen 2024.....	8
Zbývá šedesát sklizní.....	8
Srpnové květy Jirky Wagnera.....	10
Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi..	11
Krtekův dort.....	11

místa slovenské státní správy od začátku svého mandátu opravdu nelenili. Jedním z předem proklamovaných a nejviditelnějších cílů se stalo konečné řešení medvědí otázky. Téma, které bylo bezesbytku zneužito již v předvolebních kampaních, nebylo tentokrát vloženo do šuplíku. Vše napovídá tomu, že

ho chce skupina kolem ministra životního prostředí, národovce Tomáše Taraby, vytěžit se vším všudy. Nejen, že došlo k odejití fundovaných lidí z klíčových postů a dosazení zástupců myslivecko-lesnických struktur. Od samotného počátku volebního období Ficovy vlády byly připravovány a do praxe uváděny nové předpisy usnadňující odlov tzv. problémových jedinců medvěda hnědého. I když se celý povolovací proces zdá na první pohled vcelku složitý a podmíněný několika důležitými zásadami, dosavadní praxe však vypovídá spíše o legalizaci a zjednodušení takového aktu řadou odborně znějících, ale v praxi nefungujících podmínek. Za první pololetí tohoto roku bylo na Slovensku vykázáno 41 odlovených medvědů v tomto režimu (viz [zde](#)). Pokud můžeme věřit odhadu početnosti kolem 1300 zvířat, byla za pouhých 6 měsíců odstraněna 3 % slovenské medvědí populace. A to není vůbec malé číslo. Daleko strašidelnější je však plíživý posun v legislativní a myšlenkové rovině, který byl výrazně cítit na poslední tiskové konferenci slovenského MŽP k tomuto tématu (viz [zde](#)). Jedinou nadějí pro medvěda tak zůstává názorová opozice, která byla v rámci této akce ztvárněna štiplavými dotazy některých přítomných novinářů.

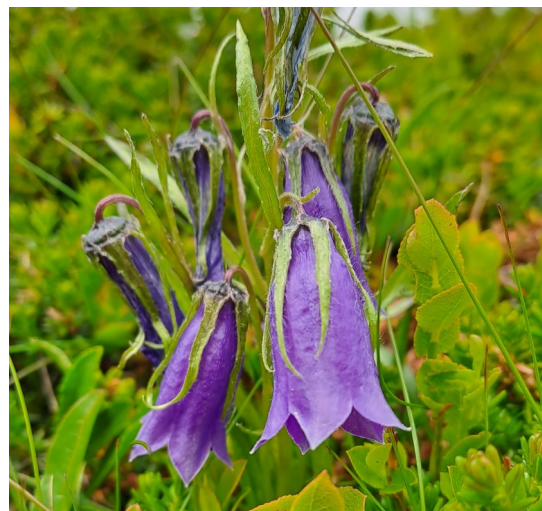

Foto -jj-

Přejeme bezstarostný závěr prázdnin, váš Kompost. -jj-

Reakce, příspěvky, odběr: jan.juras@knih-st.cz

Archiv čísel: www.knih-st.cz/kompost

Ohlédnutí

Jaký je rozdíl mezi lhostejností a zájmem? Někdy i tisíce životů!

Nejmenované město, nejmenovaný průmyslový podnik, nejmenovaná louže a nejmenovaná oznamovatelka, které nebylo lhostejné něco, kolem čeho musely předtím projít stovky lidí. A vlastně stačil jeden telefonát. (Ve svých bujných představách si malují svět, kde by podobně nelhostejně reagovala většina lidí.)

Letošní deštivé jaro a začátek léta byly dobrou zprávou a ideálními podmínkami pro skupinu obojživelníků. Vydatné srážky znamenaly nejen „plné“ stavy vodních toků a nádrží všeho druhu, ale také trvalé i dočasné zaplavení nejrůznějších depresí a sníženin v terénu i na zpevněných plochách. Toho všeho promptně využily žáby všech druhů a zanechaly zde své snůšky. Evoluční vychytávka enormního množství vajíček počítající s velkým množstvím přirozených predátorů a vysycháním dočasných vodních prvků má za úkol nárazově doplňovat početnost populací obojživelníků. Čistě matematicky je však v posledním období rozkolísanosti počásí a v člověkem výrazně pozměněné krajině tato obnova nedostatečná a obojživelníků setrvale ubývá. Deštivé roky tak představují naději, že dojde alespoň k částečné nápravě stavu prostřednictvím rozmnožování

Foto -jj-

v nejrůznějších tůních, mokřinách, loužích... Ruská ruleta v podobě závodu mezi „vylezením zvířat z vody“ a vyschnutím dočasného biotopu je tak odnepaměti nedílnou součástí života obojživelných tvorů. Co když však máme to štěstí a podobný proces můžeme pozorovat, a dokonce zvrátit štěstí na stranu žab? V době, kdy jsme naší činností způsobili kolaps populací, by mělo být v našem všeobecném zájmu pomoci všude tam, kde je to možné.

A tady se dostáváme zpět k oné louži. Laguna o rozloze několika málo arů vznikla na zpevněném plácku po vydatných deštích a jedinci ropuchy obecné ji pudově využily k naklazení svých snůšek. Je s podivem, že se do takového prostoru vůbec dostaly, ale to všechno svědčí o obrovském rozmnožovacím potenciálu obojživelníků. Koncem června již byly tisícovky pulců na počátku své metamorfózy, ale laguna se začala kvůli horkému počasí přibližovat svému vyschnutí. V té chvíli (v podstatě

Foto -jj-

za pět minut dvanáct) jsme obdrželi zprávu od jedné ze zaměstnankyň podniku a o celé situaci jsme se poprvé dozvěděli. Vlastně šlo o zoufalé SOS. Je totiž jasné, že laik nemusí vůbec vědět, co si v takové situaci počít. V podstatě jedinou a nejefektivnější možností bylo v tomto případě dopuštění louže vodou do doby vylezení metamorfovaných („hotových“) žab. Netrvalo dlouho, informační síť se pospojovaly a do záležitosti se vložil jeden z našich spolupracujících dobrovolníků, shodou okolností hasič z povolání. V areálu onoho nejmenovaného podniku navíc působí samostatná hasičská jednotka. Jejím pracovníkům se do akce zprvu nechtělo, ale povzbuzení svými profesionálními kolegy se nakonec dopuštění laguny zhostili. A to hned dvakrát po sobě.

Nevim, jestli se v tomto případě dá hovořit o příkladné spolupráci všech zúčastněných, ale jedna věc je jistá.

Tisíce jedinců ohrožených obojživelníků dostaly svou

životní šanci díky úplné maličkosti. Jednomu telefonátu člověka, kterému to nebylo lhostejné. Nutno dodat, že letošní rok byl na nejrůznější „žabí“ dotazy poměrně bohatý. Což samozřejmě mohla být náhoda nebo to byl důsledek zmiňovaných ideálních podmínek, anebo se téma ochrany obojživelníků posunulo trochu více do popředí zájmu. Což by samozřejmě byla ta nejlepší varianta. -jj-

Rybí farmy - slepá vývojová ulička

V [čísle 6/2023](#) jsme se pokusili shrnout možnosti i úskalí na první pohled inovativního zemědělského odvětví - akvaponií (chovů ryb v kombinaci s produkcí zeleniny). Tento způsob živočišné produkce můžeme zařadit do širšího okruhu rybních farem - akvakultur - nejčastěji ve specializovaných zařízeních při mořském pobřeží. Zatímco u samotných akvaponií v současné době v podstatě neexistuje žádný dlouhodobý ani udržitelný projekt a vše se zdálo být od samého začátku pouhým projektem pro projekt, akvakultury fungují v masovém měřítku, ale vykazují významně negativní širší environmentální souvislosti a dopady na životní prostředí, které z nich namísto příspěvku k řešení potravinové krize dělají ekologickou noční můru.

Již ve zmiňovaném loňském článku jsme se zamýšleli nad tím, zda nejsou akvaponické projekty pouhými vějičkami na milióny z kapes malých i větších investorů a zda již od začátku nepředpokládají, že vlastně nebudou vůbec fungovat a chtějí se pouze nechat zainvestovat. Jako příklad jsme si zvolili firmu Future Farming - jakéhosi průkopníka tohoto odvětví v ČR. Tato společnost nejdříve vyťahala z lidí nemalé finance prostřednictvím dluhopisů. A světe, div se, letos na jaře byla zveřejněna zpráva, že to zmiňovaná firma balí, resp. je v insolvenční a má problémy dostat svým závazkům vůči věřitelům (viz [zde](#)). To ještě samozřejmě nemusí znamenat, že všechno byla od samého začátku promyšlená kamufláž a modelový příklad z greenwashingových čítanek, ale mnohé tomu nasvědčuje. I kdyby hlavní roli hrála nerentabilita celého systému postaveného na materiálově a energeticky náročných technologiích, byl by to jasný argument proti podobným výstrelkům technokratického smýšlení. Pokud by akvaponie zůstaly po dlouhá léta v podobě hledání vhodných řešení formou nejrůznějších start-upů nebo výzkumných projektů, nedalo by se patrně nic namítat. Namísto toho se však k tomuto nápadu jak na povel přisála řada podnikatelských rychlokašek a potenciál rozbila dřívě, než vůbec mohl vzniknout.

Foto Selene Magnolia

A jak jsou na tom z pohledu životního prostředí zmiňované akvakultury (rybí farmy)? Samostatnou kapitolu intenzivním chovům převážně mořských druhů ryb věnoval autor knihy Zbývá šedesát sklizní (viz str. 8). Jelikož se nám zajímavé informace k akvakulturám do recenze již nevešly, dovolte mi je uveřejnit na tomto místě.

Často opakovaným argumentem pro rozvoj těchto intenzivních chovů ryb bývá probíhající kolaps lovených i lovem zasažených druhů vodních živočichů ve většině světových lovišť. Mořský rybolov je jedním z odvětví lidské činnosti s vůbec nejdratičtějšími dopady na ekosystémy. A toho využila celá řada propagátorů a pokusila se v rétorické rovině umělé chovy oddělit od vodního prostředí. Což je samozřejmě faktický nesmysl od chvíle, kdy si uvědomíme, že musíme chované ryby nejen něčím krmit, ale většina z nich jsou masožravé druhy. A ty které nejsou, jsou krmeny přinejmenším sójovými koncentráty pocházejícími z ploch po vykáčených deštných lesích. Výroba krmiva pro akvakultury tedy stojí za dalším významným drancováním oceánů i suchozemských ekosystémů. „Na výkrm jednoho lososa z farmového chovu je potřeba asi 350 volně žijících ryb.“ Část úlovků se navíc využívá pro výrobu rybí moučky, oblíbeného produktu nejen pro akvakultury, ale rovněž pro výkrm hospodářských zvířat. „Na výrobu 1 kg rybí moučky je zapotřebí 5 kilogramů čerstvých ryb, přičemž výsledný produkt se používá jako krmivo pro chované ryby (69 %), prasata (23 %), kuřata (5 %) a domácí mazlíčky (3 %).“ Není třeba asi příliš rozebírat, co zpracovatelské závody na rybí moučku zejména na březích afrických států provádějí s místním tradičním rybolovem. Zintenzivňující se mořský rybolov (z velké míry pro nasycení akvakultur) má negativní dopad i na populace mořských ptáků.

„V celosvětovém měřítku se na farmách chová více mořských živočichů, než se jich loví ve volné přírodě.“ Experimentovat se navíc začíná s některými dalšími skupinami fauny - např. velmi inteligentními chobotnicemi. Zásadním argumentem proti akvakulturám je jejich velký potenciál pro šíření nejrůznějších nákaz a parazitů - ostatně jako ve všech ostatních velkochovech, kde dochází ke kumulaci zvířat jednoho druhu na malém prostoru. To s sebou nese nadužívání antibiotik a dalších léčiv podporujících moderní časovanou bombu -

rezistenci patogenů. Rybí farmy také logicky způsobují znečištění vod a eutrofizaci. A zcela stranou ponechávám etické souvislosti, kdy jsou volně žijící živočichové nuceni pobývat ve velmi malém prostoru a vysoké koncentraci jedinců.

Pokud je tedy farmový chov ryb prezentován jako řešení krize mořského rybolovu, jde o čistou fantazii. Ve skutečnosti akvakultury tento problém prohlubují. A tristní stav našich oceánů je z velké části způsoben naší extrémní poptávkou po mořských rybách, které jsou navíc ještě stále prezentovány jako zdravá a pro náš jídelníček nepostradatelná potravina. -jj-

Pilotní projekt – pastva v ochranném pásmu elektrického vedení

Elektrická vedení požívají právní ochrany jako obecně prospěšné zařízení a jsou zřizovaná a provozovaná ve veřejném zájmu. K jejich ochraně je zákonem stanovené ochranné pásmo, které slouží k zajištění bezpečného a spolehlivého provozu elektrizační soustavy. Aby byla elektrická vedení bezpečná a byl zajištěn spolehlivý provoz, je nutné ochranná pásma pravidelně kontrolovat a udržovat. Údržba spočívá především v odstraňování porostů, jejichž výška přesáhne zákonem definovanou mez 3 m.

Jak bylo uvedeno v miniseriálu o údržbě zeleně pod elektrovedy v [č. 6/2023](#), [7/2023](#) a [8/2023](#), představují tato pásma poměrně rozsáhlé plochy potenciálně zajímavé i pro zájmy ochrany přírody. Jejich šetrnou údržbou je možné podpořit přírodní rozmanitost naší krajiny a podniknout tak kroky pro zachování a rozvoj druhového bohatství naší země.

Jedná se o velice významná stanoviště – často jde o poslední místa v krajině, která unikla intenzivnímu zemědělskému či lesnickému hospodaření. Cenná je především jemná mozaika raných stádií existence lesa, kterou mimoděk vytvořilo časté a opakované vyřezávání dřevin v ochranných pásmech technické infrastruktury. Vznikající kombinace ploch holé půdy, kvetoucích bylin, trav a obrážejících dřevin je v dnešní krajině významným, často dokonce posledním domovem řady ohrožených rostlin, motýlů, samotářských včel a vos, brouků, ještěrek či ptáků.

OPV Mladotice, foto Eva Hadová

Bohužel je v posledních letech stále častěji využíváno efektivního, i když velmi nešetrného a diskutabilního způsobu údržby ploch půdními frézami. To má za následek zničení veškerého vegetačního pokryvu, pařezů atd., tedy i biotopu pro celou škálu živočichů. Takto ošetřené svažité pozemky jsou navíc velmi náchylné k erozi. Společnost 1. písecká lesní a dřevařská, jeden ze zhotovitelů prací pro firmu ČEPS, využívá alternativního postupu - práce kráčivého bagru. Ten s využitím pohyblivého adaptéru kopíruje terén a náletové dřeviny vyřezává se zachováním nízkého bylinného patra. Výsledný efekt tedy připomíná dnes již historický způsob využívání lesních porostů - tzv. pařezinové hospodaření. V současné době společnost ve spolupráci s biologi startuje netradiční projekt spojující přírodě blízké postupy s nutností péče o plochy pod elektrovedy. Odehrává se v prostoru bývalého vojenského tankodromu Mladotice ([zde](#)) a k odstraňování vegetace byl pořízen neobvyklý spojenec.

Ovce Soay

Ovce Soay pochází z ostrovů Soay a Hirta, vzdálených přibližně sto kilometrů od severozápadního pobřeží Skotska. Jedná se o primitivní plemeno ovcí, které se zde vyvíjelo po tisíce let bez zásahu člověka jako izolovaná populace. Název plemene pochází ze staroseverského pojmu „Seyðoy“, což znamená ostrov ovcí.

První domestikované formy ovcí přišly do Evropy z Blízkého východu společně s neolitickými osadníky asi před 8 000 lety, do Británie se pak dostaly asi před 6 000 lety. Soay je neobydlený ostrov s množstvím skal a útesů o rozloze pouhých 99 ha, který čelí extrémním klimatickým podmínkám, jako jsou časté větrné bouře severního Atlantiku a silný déšť. Uvádí se, že se ovce na tento skotský ostrov dostaly po ztroskotání lodi prvních námořníků. Pravděpodobná je i varianta, že zde byly ponechány jako zdroj masa pro další mořeplavecké výpravy. Relikt neolitických ovcí zůstal nedotčen lidským výběrem od římských dob v populaci čítající cca 2 000 jedinců. Přírodní výběr zajistil, že do dnešních dnů přežila jen ta nejodolnější zvířata. Jejich primitivní genofond si zachovává vysokou odolnost vůči chorobám a parazitům. Od konce 19. století farmáři a ochránci přírody chovali plemeno Soay v malých počtech také na pevnině Spojeného království a nyní se vyskytuje i jinde v Evropě a ve Spojených státech.

Celkovým vzhledem se jedinci velice podobají muflonovi, i když zbarvení může být variabilní. Převládající barva srsti je tmavě hnědá se světlým břichem a zádí. Další barevnou variantou je pískově hnědá. Ty

pické jsou také bílé znaky kolem očí a pod spodní čelistí. Krátká, hustá srst v létě přirozeně líná a ovce se tak nemusejí stříhat. Berani jsou rohatí a mají hřívu, naproti tomu bahnice mohou být i bezrohé. Ovce Soay mají odolné spárky, které nevyžadují téměř žádné ošetřování.

Soay jsou menšího vzrůstu než ovce domácí a dosahují hmotnosti mezi 18 a 30 kg. Bahnice se silně vyvinutým mateřským instinktem mívají jehňata zpravidla až do věku 10-12 let; častá jsou dvojčata. Typická je sezónní říje, jehňata se rodí převážně během dubna a května. Jelikož se plemeno po mnoho generací vyvíjelo jako zdivočelá populace, jsou zvířata spíše plaché povahy s vyšší ostražitostí vůči predátorům a řídicí se přirozenými instinkty. Zároveň jsou však zvědavá a na kontakt s lidmi si mohou zvyknout.

Vzhledem k nehostinným podmínkám jejich původní domoviny je toto plemeno adaptované na střídanou pastvu.

Ovce při hledání potravy aktivně prozkoumávají terén a spásají nejrůznější druhy bylin a keřů včetně ostružin, bodláků a trnek, které dokonce upřednostňují před trávou. Jsou tak vhodné pro pastvu v huře přístupných a na živiny chudých lokalitách, jako jsou horské a lesní pastviny. Houževnaté malé plemeno ovcí Soay lze chovat celoročně venku.

Pastva v ochranných pásmech vedení

Příkladem managementového opatření vedoucího k podpoře vzácných druhů rostlin a živočichů může být využití extenzivní pastvy, jejímž výsledkem je nárůst ploch bezlesí. Dnešní krajina pomalu zarůstá a druhy vázané na otevřené biotopy ubývají. Přitom z hlediska ochrany přírody patří mezi nejcennější a druhově nejbohatší hlavně ty plochy, které jsou na živiny chudé a mohou se zde prosadit i nepříliš intenzivně rostoucí druhy rostlin typických pro danou lokalitu.

Ovce Soay, foto Eva Hadová

Z toho vyplývá, že pro ochranu rostlinné diverzity je zapotřebí udržení nízkostébelného charakteru porostu a blokování rozšiřování náletových dřevin a expanzivních druhů trav vyššího vzrůstu například sečením či právě pastvou tak, aby byly udržovány vhodné podmínky i pro výskyt vzácnějších druhů flóry.

Extenzivní pastva utváří plejádu různých stanovišť vhodných i pro různé druhy hmyzu, motýlů, plazů či ptáků a stává se tak vhodným typem managementu pro podporu biodiverzity. V rámci zásahů je doporučeno kombinovat pastvu s odstraňováním náletových dřevin a nežádoucí vegetace. Jedná se o přírodě blízké a finančně efektivní řešení vhodné i k ochraně velkých krajinných celků. Jako ideální se jeví pastva původních primitivních plemen a velkých herbivorů. Výhodou pastvy menších zvířat, jako jsou ovce a kozy, je pak i menší riziko eroze půdy – zejména ve svažitém terénu. **Eva Hadová, Josef Hajný**

Ekošpeky - 11. Sáčky na psí exkrementy

Znáte ten vtíp, jak se spolu baví dva psi? „Mám pocit, že lidé na něco potřebují naše bobky, pořád je sbírají.“ Tento stručný díl seriálu rozhodně nechce nikterak zpochybňovat snahu majitelů psů uklízet po jejich mazlíčcích. Určitě byly doby a stále existují místa, kde může být problém psích exkrementů závažný. Na druhou stranu se však můžeme ptát, jestli to s touto psí hygienou tak trochu nepřeháníme. A pro potřeby našeho seriálu - jestli to celé nemá negativní dopad na životní prostředí. Naráží tím na nadužívání sáčků, jejich často plastovou podobu a velké rezervy v hledání šetrnějších alternativ. Jistě to není ani zdaleka ten nepalčivější environmentální problém, milióny igelitových sáčků jsou nadužívány i jinde, ale jak už jsme několikrát uvedli - i z těchto maličkostí se skládá ekologická mozaika a neméně důležitá je i proměna našeho přemýšlení o takových věcech.

Foto Eva Hadová

V první řadě, určitě jsou plochy, které vyžadují stoprocentní čistotu. Nakrátko střížené trávníky na sídlištích, parky v centrech měst nebo třeba dětská hřiště, chodníky atd. Všude tam je nutnost odklizení psích exkrementů nezpochybnitelná. Pak ale existuje velká část prostranství - méně frekventovaná místa, plochy porostlé vzrostlou vegetací..., kde psí hovínka úspěšně zmizí po několika málo deštích a činností rozkladačů a nikomu ve skutečnosti nemusí vadit. Často je ale možné setkat se s tím, že se to s odklizením psích exkrementů, coby občanskou povinností, tak trochu přehání.

Druhým rozměrem je pak samotný materiál

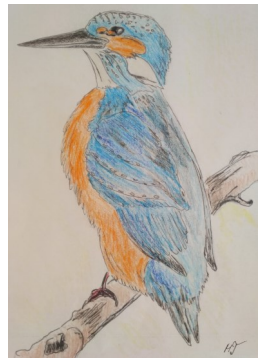
sáčků a jejich používané množství. Všeobecná představa počítá s tím, že ze zaplaceného poplatku za psa jsou nakoupeny sáčky, ty jsou rozvěšeny po městě a další peníze jsou použity na svoz odpadkových košů a další výdaje. Zkuste si ale vynásobit počet psů nějakého města počtem dní v roce a třeba dvěma potřebami mazlíčka denně. Dostáváme se na ne úplně nízké číslo, které by teoreticky mohlo odpovídat počtu použitých sáčků. Co se týče materiálu, progresivnější města volí pytlíky papírové, případně pytlíky z rozložitelného plastu. Všeobecně však převládá obyčejný igelitový sáček, který je samozřejmě při adekvátním použití nerecyklovatelný a už vůbec ne víckrát použitelný.

Nefunkčnost systému zásobování sáčky na psí exkrementy v mnohých městech (která je často odůvodňovaná nedisciplinovaností uživatelů) vlastně tak trochu nahrává ekologičtějšímu řešení. Pejskaři si podle mého pozorování dobře osvojili zvyk nosit s sebou vždy minimálně jeden použitý igelitový pytlík. Ne že by dvě použití na věc, která se v životním prostředí rozkládá stovky let, byla nějaká extra výhra, ale dvě jsou pořád víc než jedna. Kéž by se tento zvyk přenesl i do našich obchodů a supermarketů k regálům s pečivem nebo ovocem. Druhým tipem pak může být v rámci výcviku naučit svého psa směřovat potřebu právě do zarostlejších ploch, kde není odklizení exkrementů vždy nutné. -jj-

PS: Berte tento díl seriálu s okrajovou tematikou jako určité odlehčení v prázdninové době mezi závažnější problematikou.

Objev detektiva Ledňáčka

Pokud se i dnešní malé děti jednou podívají na nesmrtelný film z roku 1974 „Jáchyme, hod' ho do stroje!“, určitě si z něj mimo jiné zapamatují svérázného psychiatra Chocholouška. A budou rozumět úslovím, která dodnes napříč generacemi kolují. Spojí si ale docentovo jméno s jedním z našich drobných pěvců, který byl ještě před padesáti lety u nás poměrně častý, a teď už jej nepotkáváme? Viděl jej někdo z vás v posledních letech, nebo je i pro vás jen vzpomínkou? A proč se stal tak vzácným? Na to se vás v jedné ze svých otázek zeptá detektiv Ledňáček. Ještě dříve vám ale napoví, čím se tyto ptáci živí. Dospělí jsou všežraví, hledají si v létě i v zimě semena, části rostlin a ve městech i odpadky rostlinného původu. Chytají i hmyz, pavouky, žížaly... Živočišnou potravou krmí i mláďata, která jsou hmyzožravá.

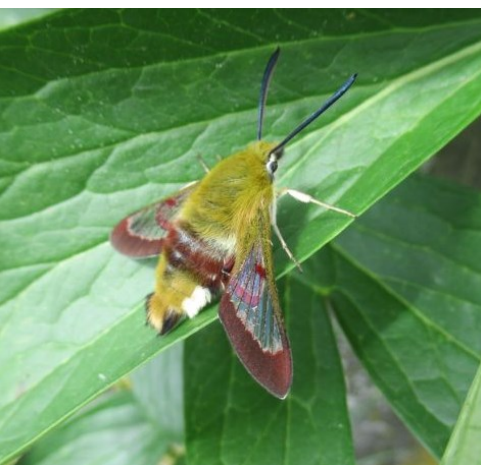
Drobné tvory sbírají chocholouši na zemi nebo hledají zobákem i pod povrchem. Dovedou je i chytit v letu, ale jen ty pomalejší. I hnízdo si zakládají na zemi. Vyhrabe, upraví a vystele jej samička a také na vejcích sedí sama. Sameček ji hlídá, doprovází za potravou, později oba krmí mláďata. Ta se už brzy po vyklubání (při vyrušení dokonce už po 6 dnech!) pohybují mimo hnízdo a jsou dokrmována.

- Pro dospělé: Úbytek chocholoušů je mimo jiné spojován s úbytkem koní v krajině, protože vybírání nestrávených zrnků ovsu z koňského trusu je pro ně důležité, a to hlavně v zimním období. Co ještě dalšího má na rozšíření těchto ptáků vliv?
- Pro rodiče vědecky založených školáků: Kdybyste chtěli po chocholouších pátrat a hlásit České společnosti ornitologické nebo ochranářům jejich případný výskyt, na co byste museli dát pozor? Jsou si podobní s některým jiným druhem? A jak se ozývají?
- Pro rodiny s batolaty: „Chocholoušek chocholátý s chocholouškou...“ – umíte z paměti doplnit (nebo vymyslet) konec žertovné říkanky od Ondřeje Sekory? A v které jeho knížce by se dala najít?

Odpovědi najdete na straně 11. -ah-

Dlouhozobka chrastavcová

Letošní rok vyhlásil ČSOP Rokem motýlů, proto jsem pro Kompost vybrala jednoho krásného zástupce lišajů – dlouhozobku chrastavcovou (*Hemaris tityus*). Vyfotila jsem ji 26. 5. 2024 v Újezdě u Chanovic (okres Klatovy, Plzeňský kraj) ve vesnici na

okraji zahrady. Rozpětí průhledných křídel činí 38-42 mm. Vyskytuje se od nížin do hor, ale ve vyšších polohách je hojnější. Obývá louky, paseky, palouky a úhory. Létá od dubna do května, na jihu v červenci a srpnu (2. generace). Je aktivní ve dne – za slunných dnů asi mezi 9. a 14. hodinou. Chováním napodobuje jarní včely pelonosky (*Anthophora*). Nektar saje hlavně z modrých nebo fialových květů, např. šalvěje luční, hlaváče, zběhovce, smolničky, zimolezu, chrastavce, šeříku. Vajíčka klade samička jednotlivě nebo po dvou na rub listu živé rostliny, housenky (zelené s růžkem na konci těla) se z nich líhnou po 12-14 dnech. Housenky se živí od května do srpna na chrastavcích, příležitostně i na hlaváči, zimolezu, svízeli, kohoutku a štetce. Jejich vývoj je nerovnoměrný. Zpočátku děrují listy, později je skeletují od kraje, preferují zejména rostliny se skvrnitými listy, rostoucí na osluněných místech s řídkou vegetací. Ve dne sedí na středním žeburu rubu listu nebo se ukrý-

vají na zemi pod přizemními listy živné rostliny. V posledním vývojovém stupni (instaru) se často sluní. Kuklí se v řídkém zámotku na zemi mezi mechem a listím a takto přezimují. **Eva Legátová**

Použitá literatura:

MACEK, J., DVOŘÁK, J., TRAXLER, L., ČERVENKA, V.: Atlas Motýli a housenky střední Evropy. Noční motýli I., Academia, Praha 2007.

Na webu <https://portal.nature.cz/...9#/> uvedena v kategorii EN (endangered) - ohrožený druh <https://ziva.avcr.cz/...pdf>

Večer s dokumentem - 126. díl – Záchrana: na každém životě záleží

„Záchranou jednoho zvířete nezměníš celý svět, ale změníš celý svět jemu. V ČR se tzv. otevřeným záchranám věnuje několik jednotlivců. Za dobu svého působení se jim podařilo zachránit tisíce zvířat. Další miliony jsou však zavřené v halách a klecích, kde čekají na smrt.“

Kdo jsou lidé, kteří odnášejí z velkochovů zvířata a umísťují je na dožití do nových domovů? Hrdinové, kteří riskují svou vlastní svobodu, nebo zločinci, kteří bez souhlasu vstupují na cizí pozemky a kradou zde majetek? Většinová odpověď na tuto otázku dost možná říká něco o naší společnosti i o nás samých.

Záchrany zvířat z podmínek průmyslových velkochovů, případně z laboratoří a dalších provozů jsou jednou z forem aktivismu za práva zvířat. I když v celkovém počtu člověkem zneužívaných zvířat bývají považovány záchrany několika jedinců spíše za symbolický akt, jedná se bezesporu o způsob, jak vůbec dostat problematiku práv zvířat do širšího povědomí. A nic to nemění ani na faktu, že hodnotit efektivitu nějakého opatření, pokud jde o životy citících bytostí, je vždycky dost ošemetné. Protože o životy konkrétních tvorů tady jde především.

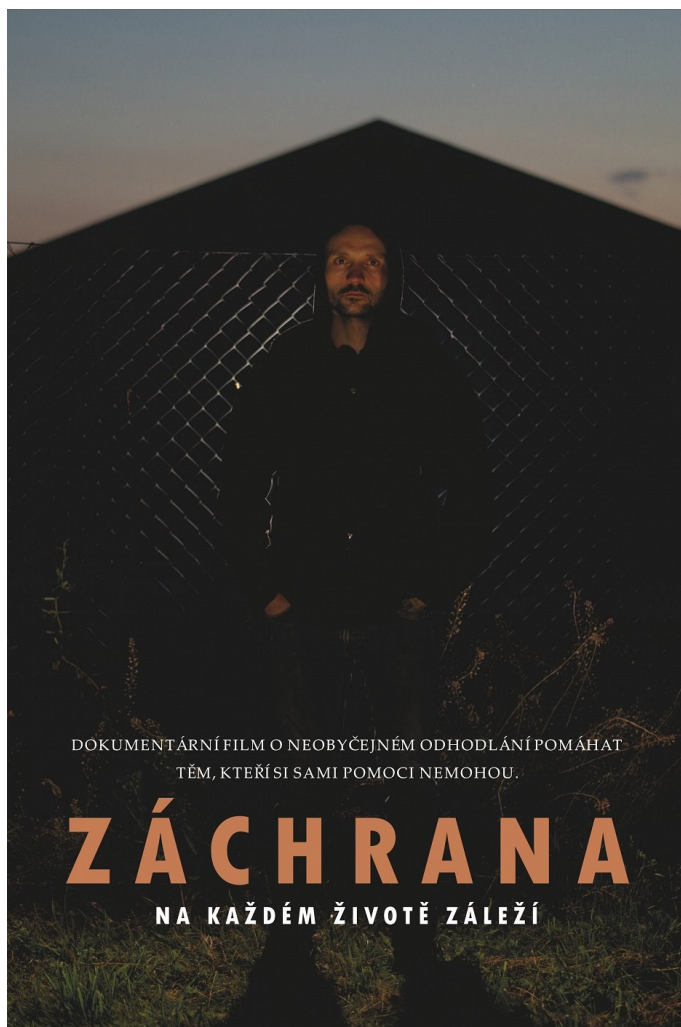
Půlhodinový snímek, který byl zveřejněn na počátku tohoto roku, je vlastně pro všechny skupiny diváků. Pro aktivisty, kteří by se rádi do něčeho podobného zapojili, pro ty, kteří by byli ochotni poskytnout zachráněným zvířatům nové domovy, pro lidi, co si myslí, že jde o nezákonnou činnost, i pro všechny ostatní, kteří se nacházejí někde uprostřed mezi těmito světy.

Hlavním aktérem je aktivista Lukáš Krása, který se záchranám zvířat z velkochovů věnuje již přes 10 let. Od roku 2016 navíc v režimu tzv. otevřených záchran, kdy neskrývá svou totožnost. Sám sebe tedy vystavuje právním důsledkům. Zajímavým fenoménem v této souvislosti je fakt, že jen naprosté minimum těchto akcí je nahlášeno a řešeno policií. Součástí záchran bývá totiž také dokumentace otřesných podmínek chovů a zemědělci raději oželí pár „ukradených“ zvířat a tisícovek zisku, než aby riskovali nechtěnou publicitu svých provozů, které se jinak snaží všemi dostupnými prostředky skrýt před zraky veřejnosti.

V rámci dokumentu je sledována otevřená záchrana z jednoho z klecových chovů nosnic, odkud je odneseno a do nového domova umístěno několik slepic. Velký prostor je ponechán zamyšlení samotného Lukáše nad principy a postoji v rámci této činnosti. Krádež, nebo osvobození? Na tuhle otázku si musí skutečně každý odpovědět sám. Stejně jako bychom se my všichni měli zamyslet nad tím, jaký systém chovu zvířat vede některé lidi k takovému (možná na první pohled zoufalým) činům.

Jediné, co se dá snímku vytknout, je jeho nedostatečná délka, která neumožňuje téma rozebrat více do hloubky. Tady se sluší upozornit na dalšího českého aktivistu Michala Kolesára, který problematiku otevřených záchran v ČR dostal do širšího povědomí a se svým, pro mnohé radikálním, pohledem na věc, se několikrát objevil i na obrazovkách ČT (viz [zde](#), [zde](#) nebo [zde](#)).

Dokument Záchrana je k dispozici [zde](#). -jj-

Pozvánky - srpen 2024

Pobočka ŠK Za Parkem zve:

Pondělní zastavení

PO 12. 8. Setkání s literaturou, tentokrát s **příslovími**. Od 16:00, pobočka Za Parkem.

Přírodovědný výlet do okolí Čížové

SO 31. 8. Sraz v 7:40 před nádražím ČD. V 7:54 jede vlak **do Čížové** (příjezd v 9:09, s přestupem v Protivíně). Navštívíme **záchrannou stanici Makov** u Nové Vsi a pak půjdeme po zpevněných stezkách **kolem přírodní rezervace Čertova hora do Vráže** (cca 10 km). Odtud jede vlak v 16:37. Kdo by si chtěl výlet zkrátit, může jet zpět zase z Čížové (např. ve 14:42).

Bližší informace:

Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem, Husova č. 380, Strakonice. Otevřeno PO a ČT 13–18, ST 8–12 hod. **Ve dnech 5. 8. a 29. 8. bude na pobočce zavřeno** (dovolená). Kontakt: 380 422 720, eliska.buckova@knih-st.cz. **-ah-**

Drobné smetí

Na strakonické letišti bylo vysazeno dalších 34 sýslů

Projekt následující plán péče o tohoto chráněného živočicha má za úkol posílit místní populaci. Část zvířat byla z lokality dočasně odebrána z důvodu deštivého počasí. Více se dočtete [zde](#).

Populace tetřeva na Šumavě posiluje

Monitoring z let 2022-23 odhalil na Šumavě a v Bavorském lese celkem 867 jedinců, což je zhruba o 250 více než před šesti lety. Více viz [zde](#).

Fotovoltaika expanduje rychleji, než se očekávalo

Navzdory původním předpokladům zbrzdění růstu fotovoltaiky pokračují nové instalace exponenciálním způsobem. Důvodem jsou především klesající náklady. Více informací viz [zde](#). **-jj-**

Literární okno

Zbývá šedesát sklizní

„Během jediného lidského života se planeta změnila z úrodné rajské zahrady na upadající svět. V centru tohoto úpadku je industrializace zemědělství a naše nadměrná spotřeba masa.“

Jsem moc rád, že kniha s tímto výmluvným názvem přibyla do ekoporadenského fondu. Zatímco většina lidí považuje za největšího znečišťovatele na planetě Zemi průmysl, na základě mnoha dat a skutečností je možné s klidným svědomím prohlásit, že hlavním „viníkem“ je zemědělská výroba. Důvodem je nejen obrovský rozsah a míra tímto odvětvím zasaženého území, ale také neskutečná plýtvavost skrze živočišnou výrobu. V očích mnohých je však toto považováno za jakési nutné zlo pro potřebu nasycit rozrůstající se světovou populaci. Tento pohled je však odůvodněný pouze z části. A to vše bravurním způsobem rozebírá a popisuje kniha novináře a ředitele mezinárodní organizace Compassion in World Farming Philipa Lymberyho. Do následujícího sloupku se opět nevejde výtah toho nejzajímavějšího, co

publikace nabízí, nezbyvá tedy, než ji vřele doporučit a stručně shrnout, co se v ní dozvíte. A zdaleka to není jenom žehráni nad rozlitým mlékem, dočtete se i více než konkrétní postupy, jak z této situace ven.

Vyprávění osciluje mezi popisem jednotlivých míst / situací / událostí a rozborem environmentálních dopadů různých složek průmyslového zemědělství a odvětví souvisejících s výrobou potravin. Jako symbolickou etapu si autor ne náhodou vybírá nechvalně proslulé období prachových bouří na amerických pláních 30. let - s dosud nejzávažnějším a nejviditelnějším dopadem intenzivního zemědělství na životní prostředí. Tehdy byly obrovské lány divokými trávami zpevněné prerie z důvodu národních pobídek rozorány a zemědělsky vyčerpány až na samý okraj únosnosti. Větrné bouře následně způsobily erozi nepředstavitelného rozsahu. Autor tuto epizodu připodobňuje k dnešní situaci, kdy se schyluje k bouři monumentálních rozměrů, ke klimatické, přírodní a zdravotní krizi, a jejím jádrem je průmyslové zemědělství. Nyní už však přesně víme, co bychom měli dělat. Dokážeme se poučit z historie?

Hlavními dvěma pilíři světové zemědělské a potravinové krize jsou nejen intenzita zemědělského hospodaření, ale zejména jeho zeměpisný rozsah. Převážné těžiště leží kolem extrémně ne-hospodárné a surovinově ztrátové živočišné výroby. Tento gigantický a zatím ne tak adekvátně zpochybňovaný systém je velmi těžké zjednodušit několika základními informacemi, ale přesto se o to pokusím.

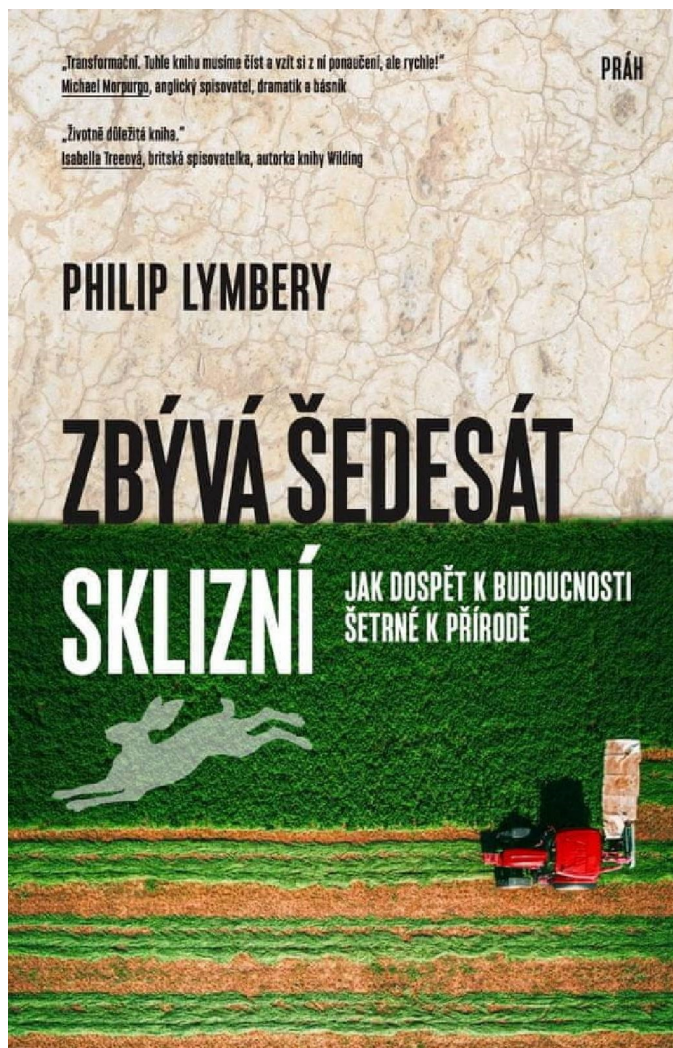
„Až 40 % celosvětové sklizně obilí, což je dostatek potravin pro 4 miliardy lidí, se používá jako krmivo pro zvířata, čímž se ztrácí velká část kalorií a bílkovin.“ Zemědělství již zabírá polovinu obydlené plochy planety, vytváří 37 % globálních emisí skleníkových plynů a dramatickým tempem ukusuje další plochy zejména na úkor cen-ných ekosystémů (Amazonský prales aj.) zejména pro rozšiřování pastvin a produkci krmné sóji. „Ačkoli chov skotu je s odlesňováním Amazonie spojován již dlouho, ukazuje se, že hnací síla stojící za kácením amazonských pralesů spočívá o dost blíže k našemu do-movu: levné maso zvířat krmených sójou na pultech našich super-marketů.“ Jsme tak svědky toho, jak sója, pšenice a kukuřice (tedy suroviny, které by mohly tvořit základ lidského jídelníčku) nejen že mizí ve žlabech hospodářských zvířat, ale na tomto principu je vy-stavěno celé jedno agrární odvětví. Přitom právě tyto suroviny by mohly nejen vyřešit světový hlad, ale zároveň nakrmit i další nej-méně dvě miliardy lidí, které by měly v následujících několika málo desetiletích přibýt. A to vše s výraznou úsporou zemědělské půdy a záchranou zbývajících ekosystémů. Namísto toho však následuje-me mylnou představu blahobytu, že maso a další živočišné produk-ty je správné a opodstatněné konzumovat v takové míře, jak je to dnes obvyklé v západním světě.

Druhým důvodem současné krize je samotná intenzita využívání zemědělské půdy. A odsud pochází i výstižný název knihy. Není to žádné tahání z klobouku, údaj šedesáti let pochází z výpočtu prof.

Johna Crawforda a operuje s průměrnou mírou eroze v současnosti využívané půdy. Pokud se nic nezmění, přibližně v tomto horizontu by mohlo dojít k nějaké formě kolapsu intenzivního zemědělství. „Problém spočívá v tom, že intenzivně hospodařící zemědělci běžně považují půdu za pěstební médium, nikoli za živý organismus.“

Uvedené dva pilíře zkázy nejsou samonosné a samozřejmě nevznikly přes noc, formovaly se v období všeobecného rozmachu po 2. sv. válce a posilovány astronomickými dotacemi a podporou veřejného mínění dorostly do podoby obřího konglo-merátu zemědělských podniků, producentů krmiv, chovatelů hospodářských zvířat, výrobců zařízení, producentů osiv, pesticidů a léčiv. „V současné době se v mnoha zemích vynakládají velké částky peněz daňových poplatníků na dotace, které pod-porují jinak nerentabilní a neudržitelnou produkci masa a mléka, jež je podmíněna systematickým nehumánním zacházením s hospodářskými zvířaty, a na pěstování monokulturních komoditních plodin na krmení těchto zvířat.“ Samotní lidé a zvířata, která chováme pro potravu, tvoří 96 % všech savců na Zemi. Všechna ostatní divoká zvířata představují zbývající 4 %. V ptačí říši tvoří 70 hmotnostních procent chovaná drůbež.

Tyto poněkud ponuré poznatky autor výstižně prokládá konkrétními návody k řešení. V čem konkrétně by měly spočívat? Philip Lymbery možná trochu překvapivě nabízí východisko i bez úplného vymizení živočišné produkce. Na několika místech textu je rozebírán způsob tzv. regenerativního smíšeného zemědělství, který zahrnuje extenzivní rotační pastvu zvířat (zejména krav) a doplňkový chov ostatních (monogastrických) zvířat ke zpracování rostlinných zbytků. To by mohlo přispívat i k obnově úrodnosti půd. Samozřejmě za

předpokladu, že by došlo k výraznému snížení globální spotřeby živočišných potravin (bez toho jsou taková řešení matematicky nemožná). To je ostatně i jedno ze zásadních opatření k řešení globální změny klimatu. Takový postup by znamenal odklon od monokulturně pěstovaných plodin pro intenzivní výkrm zvířat a obnovu částí divoké přírody. Existují i systémy zcela bez hospodářských zvířat; základem jsou propracované osevní postupy s krycími plodinami a bezorebným způsobem péče o půdu.

Kniha toho samozřejmě obsahuje daleko více a v předchozím textu bylo pojednáno jen o tom nejpodstatnějším. Dále se v ní dočtete o obnově anglických rašelinišť, obřích farmách hospodářských zvířat nebo mrtvých oceánských zónách. Dozvíte se, zda může být konzumace hmyzu součástí řešení nebo proč jsou rybí akvakultury pouhým vytloukáním klínu klínem (viz také článek na str. 3). Velmi zajímavým doplňkem do celé mozaiky je závěrečné pojednání o alternativních živočišných potravinách. Jakou roli mohou sehrát v potravinové revoluci rostlinná a kultivovaná masa, mykoproteiny nebo potraviny vyráběné tzv. přesnou fermentací? Rozdíly ekologických stop oproti živočišným protějškům jsou u těchto produktů propastné. „Kultivované maso vyrobené s využitím obnovitelné energie má až o 92 % nižší dopad na klima a potřebuje až o 95 % méně půdy než maso z hospodářských zvířat.“ Podobně sójové mléko potřebuje o 61 % méně půdy než jeho živočišný ekvivalent, produkuje o 76 % méně emisí skleníkových plynů a čtyřikrát méně znečišťuje vodu. Absurdita živočišné výroby však nejviditelněji vyplouvá na povrch, pokud jsou takto vyprodukované potraviny přepočítány na základě jejich nutriční hodnoty: „Živočišné produkty - maso, včetně ryb, mléčné výrobky a vejce - se celosvětově na množství bílkovin podílejí 37 %, a pokud jde o množství kalorií, je to 18 %. Přesto, abychom vyprodukovali jen o něco více než třetinu bílkovin, využíváme 83 % světové zemědělské půdy k chovu hospodářských zvířat.“

Pokud máte rádi knížky, které bez příkras a v celé nahotě odhalují nějaké aktuální téma, jsou nabitě informacemi a zároveň jsou chytlavým i povzbuzujícím čtením, určitě sáhněte po této. Nebudete litovat. Je k dispozici ve fondu Ekoporadny při ŠK. -jj-

Srpnové květy Jirky Wagnera

Jedna z těch, kterou mám spojenou s létem... Když prázdniny vrcholily, všimal jsem si trsů žluté květiny. Spíš na slunci, na světlých místech, podél cest, na náspech, na loukách, ve svazích, na okrajích lesů. O které mluvím? O třezalce. Je jich víc: chlupatá, rozprostřená, pěkná a jiné. Ale nejčastěji ta nejznámější, tečkovaná. Víceletá bylina s rozvětvenou bohatě olistěnou lodyhou, na konci s množstvím zlatožlutých kvítků. Ona je to také léčivá bylina, antidepresivum, na lepší spánek a na leccos jiného, ale musí se s ní prý opatrně. Spolehlivě ji poznáte: Když rozmáčknete její květ, budete mít na prstech červeno-fialovou skvrnu.

A odkud má třezalka své jméno? Prý podle teček na listech, jsou jakoby rozpíchané (třezané). Nabízí se také, že její jméno pochází od slova střežiti, být ve střežehu, stráž, hlídač... Spíš asi to první. Ale ať tak či tak: pro mě je třezalka strážcem léta.

Foto Jiří Wagner

NEBE JE CELÉ
modré.

Na noze lechtá
květ jitrocele.

PEŘÍČKO STRAČÍ,
ještěrky kmit.
Bouřka se
z dálky tlačí.

SRPNOVÉ ČASY.
Letní jablka.
V polích
poslední klasy.

KVĚTINO PRÁZDNIN,
třezalko.
Cestou se mnou
v slunci i v dešti.

OPAR SE ZVEDÁ.
Rosa v lese.
Hřibová
hlavička hnědá.

Listovka

Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi

- Chocholouš obecný je původně stepním druhem a má rád volnou půdu bez trvalého porostu. V dřívější zemědělské krajině se držel u cest, na okrajích polí, na úhorech, u hnojišť... Ve městech byl ještě v devadesátých letech minulého století sem tam ke spatření na cvičištích, staveništích, rumištích, na železničních náspech, v průmyslových zónách, na prostranstvích mezi sídlištní zástavbou a na jiných podobných plochách, zarostlých převážně ruderalními druhy. Řeklo by se, že takových míst je ještě pořád dost. Není tam však dostatek hmyzu, snížila se i nabídka semen, v krajině se pohybuje méně hospodářských zvířat. Na vině je i časté sečení trávníků, při kterém snadno přijdou k úrazu vyvedená mláďata. Svou roli jistě hraje i chemizace a další civilizační vlivy.

- Kdo by vyzozoroval chocholouše, zažil by radostné a vzrušující chvíle. Svědčily by o tom, že tak úplně nevymizel. Například u nás ve Strakonicih jsme jej mohli vidat u bývalého Kauflandu, ale už je to dávno, krátce po jeho vzniku. Potkat se s tímto sympatickým ptákem znovu, to by bylo velké překvapení. K dobrodružství by přispělo i to, že hlavně nalezení hnízda by bylo asi hodně obtížné. V komentáři k rozhlasovému pořadu, zaznamenaném na internetu ([zde](#)), se o tom píše toto:

„... Ornitologové by mohli vyprávět o neuvěřitelné chytrosti a taktice chocholouše, jak odvést pozornost člověka od místa, kde má hnízdo. Jak si dovede s člověkem-ornitologem hrát jako kočka s myší. Už už se člověku zdá, že konečně dalekohledem vyzozoroval místo, kde má chocholouš hnízdo, avšak při prohlídce místa zjistí, že se nepozorovaně vytratil a s výsměšným trylkem se mu ozve o řádný kus jinde...“

Foto Vilém Hrdlička

Uvidíte-li chocholouše zblízka, určitě si jej s nikým jiným nespletete. Nejvíce je podobný příbuznému skřivanu. Ve srovnání s ním je ale o něco větší a hlavně má větší a nápadnější chocholku na hlavě. Ta jej spolehlivě prozradí. Sice po všem, co tu bylo řečeno, jste možná vzdali pozorování předem, ale to by byla škoda. Život je přece plný překvapení. A zrovna tuhle zimu byl chocholouš spatřen dokonce i u nás ve Strakonicih. Pobíhal na jednom dvorku pod krmítkem. Hned to bylo nahlášeno na ČSO a odpověď zněla, že takových zpráv přišlo pár i odjinud. A ještě jedno upozornění: chocholouš má se skřivanem (a dá se říci i s červenkou nebo vlaštovkou) docela podobný hlas – viz např. video [zde](#). V době zásnub má i stejný zvyk jako skřivan, to znamená prozpěvovat vysoko na obloze. Ve středověku byl chocholouš nazýván drlicě podle citoslovce dyrli, jeho nářeční jméno je mimo jiné i pipiška (podle vydávaných vysokých tónů) nebo trpělka (podle citoslovce tirpi nebo podle toho, jak trpělivě vysedává na vyvýšeném hroudě nebo třeba na hromádce kamení a hlídá hnízdo).

- „Chocholoušek chocholatý s chocholouškou chce do chaty“. I kdybyste Sekorovu knížku nečetli, rým se dá odhadnout. A podle těch nápadných „ch“ je jasné, že říkanka je z „Ferdova slabikáře“. Tam jsou veselé rýmovačky k celé abecedě. **-ah-**

Zdraví a strava

Krtkův dort

Ingredience:

hořká čokoláda (100 g), škrobový ztužovač šlehačky (3-4 sáčky), agávový sirup (30 g), kokosové mléko (800 ml = 2 plechovky), banán (4 ks), olej slunečnicový (60 ml), ovesné mléko (230 ml), holandské kakao (25 g), kypřicí prášek (2 lžičky), jedlá soda (lžička), třtinový cukr (80 g), sůl (špetka), polohrubá mouka (100 g), špaldová mouka (160 g)

Postup přípravy:

Smíchejte mouky, sůl, cukr, jedlou sodu, kypřicí prášek a kakao. Přidejte mléko a olej a promíchejte. Vymažte dortovou formu (průměr cca 25 cm) a vlijte do ní těsto. Pečte v předehřáté troubě 30 minut na 180 °C. Nechte zcela vychladnout a poté

Foto Eva Hadová

vydlabejte v korpusu mělkou díru. Vydlabané těsto schovejte. Čtyři menší banány podélně rozkrojte a položte na korpus. Kokosové mléko v plechovce je nutné mít minimálně 24 hodin v lednici dnem vzhůru. Pro přípravu krému odeberte z plechovky pouze tuhou část. Kokosové mléko vyšlehejte spolu s agávovým sirupem a škrobovým ztužovačem šlehačky. Nastrouhejte hořkou čokoládu a vmíchejte ji do ušlehaného krému. Krém dejte na banány a posypte vydlabaným rozdrobeným těstem. Nechte několik hodin vychladit v lednici a pak můžete podávat. **Ivana Bůbalová**

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,

Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Eva Hadová, Josef Hajný, Eva Legátová, Jiří Wagner, Ivana Bůbalová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2024

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE